

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 16 april 1942 kl. 12 m.

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande i anledning av motion angående viss ändring av byggnadsstadgan.

I en inom andra kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 153, har herr *Hage* hemställt, att riksdagen måtte i skrift till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda huruvida och på vilket sätt som en kristidsåtgärd en uppmjukning av § 79 A i kungl. byggnadsstadgan av den 20 november 1931 kan och bör — under tillbörligt hänsynstagande till hyresgästernas behov av vindsutrymme — ske eller möjlighet till dispens från nämnda bestämmelser i största utsträckning medgivnas, allt för stadssamhällen med *bostadsbrist*, för att därigenom åstadkomma möjligheter och stimulering till en ökad, billigare och hastigare åstadkommen nyproduktion av bostäder i redan befintliga bostadshus.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttranden över motionen från *Yttranden.* byggnadsstyrelsen, institutet för folkhälsan och socialstyrelsen, vilka yttranden såsom bilagor finnas fogade till detta utlåtande, samt dessutom berett Landskommunernas förbund, Svenska stadsförbundet, Svenska brandkårernas riksförbund, Svenska brandskyddsföreningen och Brandförsvarskommittén tillfälle att inkomma med yttrande.

Byggnadsstyrelsen och institutet för folkhälsan avstyrka motionen, medan socialstyrelsen tillstyrker densamma. I samtliga övriga inkomna yttranden framhålles brandrisken, om bostäder i större utsträckning skulle inredas på vindar i trähus. Svenska stadsförbundet, som anser att ett eventuellt inredande av vindar till bostäder med hänsyn till kostnaderna ej bör vara av provisorisk natur, stannar dock för att tillstyrka motionen, medan Landskommunernas förbund förklarar sig icke ha något att erinra mot en utredning. I övriga yttranden avstyrkes motionen.

Utskottet delar den i motionen uttalade uppfattningen, att den allt mera *Utskottet.* hotande bostadsbristen måste med alla tjänliga medel motverkas. Att gå den i motionen anvisade vägen och öka antalet bostäder genom att i större utsträckning än hittills inreda vindar till bostäder synes dock bära vara en utväg, som endast i yttersta nödfall bör tillgripas. Man torde nämligen få utgå ifrån,

Bihang till riksdagens protokoll 1942. 13 saml. 2 avd. Nr 4.

att sålunda inredda bostäder dels i förmodligen ganska stor omfattning icke komma att visa sig vara av tillräckligt god kvalitet under normala förhållanden men dels ock att sålunda inredda bostäder komma att finnas kvar även långt efter det normala förhållanden åter inträtt. Innan utvägen att inreda vindar tas i anspråk, synas därför andra utvägar först böra prövas.

Förslag om åtgärder för främjande av ökad bostadsproduktion m. m. har nu framlagts. Om detta förslag vinner riksdagens bifall öppnas nya möjligheter att öka bostadsbyggandet, och det är utskottets förvissning att dessa möjligheter också komma att begagnas. Utskottet vill jämväl understryka behovet av kommunernas medverkan, då det gäller att lindra bostadsbristen. Det är visserligen utskottet bekant, att mycket gjorts på många håll, men utskottet känner sig icke helt övertygat om att icke på sina håll än mera skulle kunna göras. I vilket fall som helst är det synnerligen önskvärt, att kommunerna, som bäst känna till det akuta behovet, använda tillgängliga resurser för att bidra till ett ökat bostadsbyggande.

Utskottet vill slutligen framhålla, att redan enligt nu gällande bestämmelser möjlighet finnes för Kungl. Maj:t att medgiva dispens från byggnadsstadgans bestämmelser. Utskottet är förvissat om att denna möjlighet i fall av trängande behov också kommer att utnyttjas.

Med stöd av vad som ovan anförts får utskottet därför hemställa,

att motionen nr II:153 ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 16 april 1942.

På utskottets vägnar:

TORSTEN NILSSON.

Närvarande: herrar *Nilsson* i Stockholm, *Persson* i Norrby,* fru *Ebon Andersson*, herrar *Nilsson* i Göingegården, *Andersson* i Alfredshem, *Jansson* i Kalix, *Andersson* i Mejstad,* *Johansson* i Kalmar, *Jansson* i Hällefors* och *Hansson* i Skediga.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Kungl. Byggnadsstyrelsen.

Den 6 februari 1942 har Kungl. Maj:t anbefallt Kungl. byggnadsstyrelsen att senast den 1 mars 1942 till riksdagens andra kammarens andra tillfälliga utskott avgiva yttrande över en vid årets riksdag i andra kammaren väckt motion, nr 153, angående ändring av 79 a § byggnadsstadgan.

Med anledning härav får byggnadsstyrelsen anföra följande.

Motionären utgår från att anledningen till lagstiftarens ansett sig böra i punkt 5 av nämnda paragraf inskränka rätten att för bostadsändamål utnyttja vindsutrymmet i boningshus av trä i första hand varit en önskan att tillgodose de i huset boendes behov av att disponera en tillräcklig del av detta utrymme för förvaring av tillhörigheter, i den mån andra möjligheter icke stå till buds härför. Eldfaresynpunkten nämnes endast i förbigående, och dock är det denna, som varit avgörande för stadgandets tillkomst.

Behovet av att i möjligaste mån skydda städernas invånare mot eldfara har sedan gammalt framtingat restriktioner i byggnadssättet, särskilt som boningshusen till övervägande del utgjorts och alltjämt i mycket stor utsträckning utgöras av trähus. I byggnadsordningarna infördes sålunda tidigt föreskrifter, som omöjliggjorde vindarnas inredning för bostadsändamål eller åtminstone i hög grad inskränkte rätten därtill. Vad man strävade till var att i varje fall förhindra anordnande av familjebostäder på vindarna och eventuellt endast tillåta enkelrum på gavlarna. Från ett på grund av vunnen erfarenhet vedertaget byggnadssätt och från städernas byggnadsordningar stamma även de föreskrifter i detta hänseende, som efter hand införts i byggnadsstadgan. Sålunda innehåller 16 § 2 mom. i denna en rekommendation i sådan riktning vid uppgörande av stadsplanebestämmelser och 79 a § 5 punkten föreskrifter, som gälla i avvaktan på fastställandet av dylika bestämmelser.

I 16 § 2 mom. byggnadsstadgan erinras om att vid uppgörandet av stadsplanebestämmelser för byggnadskvarter bland annat bör iakttagas, att byggnad av trä, som avses skola inrymma bonings- eller arbetsrum, icke må uppföras med flera än två våningar. Dock må, när särskilda skäl föreligga, vinden därjämte inredas i den utsträckning, som prövas lämpligt med iakttagande att i boningshus, inrymmande mera än en lägenhet, i regel ej större del av vindens yta inredas än en tredjedel.

Vid stadgans tillkomst år 1931 hade riksdagen ifrågasatt medgivande av lättnader härvidlag beträffande träbyggnader, som genom revetering eller på annat sätt gjorts mera brandsäkra, och ansåg riksdagen, att utredning härom borde verkställas, innan Kungl. Maj:t fattade slutlig ståndpunkt till stadgans utformning i denna del. Efter erhållet uppdrag verkställdes denna utredning av byggnadsstyrelsen, som för detta ändamål rådgjorde med bland annat representanter för brandskyddsväsendet, vilka samtliga uttalade principiella betänkligheter mot inredning av vindar i tvåvånings trähus. Särskilda yttranden inkommo från Svenska brandskyddsföreningen och kommittén för brandsläckningsväsendets ordnande i Sveriges städer och köpingar, vilka yttranden gävo vid handen, att enligt brandskyddssakkunnigas uppfattning en mera utsträckt inredning av vindar i trähus, även om dessa äro reveterade eller behandlade på däremot svarande sätt, kunde medföra svåra risker för innevarande personers räddning vid eldsvåda.

Styrelsen förklarade sig dela den uppfattningen, att inredning av vindar i dylika trähus lätt kunde medföra alltför stora risker i eldfarehänseende. I ett stort antal städers byggnadsordningar hade vindsinredningen i tvåvånings trähus dittills varit förbjuden, och i fall, där sådan inredning varit tillåten, hade den i regel begränsats till gavelrum, upptagande högst en tredjedel av vindens yta. Denna begränsning av vindsinredningen hade även blivit en allmänt omfattad praxis vid antagandet och fastställandet av till stadsplaneförslag hörande byggnadsbestämmelser och avsåge ursprungligen endast enstaka, till en undervarande lägenhet hörande boningsrum och icke, såsom fallet lätt skulle bli vid medgivande till större inredning, särskilda familjelägenheter. Vid sådant förhållande hade styrelsen för sin del ansett det allmännas intresse bäst tillgodosett genom att bestämmelsen i dess av Kungl. Maj:t föreslagna skick lämnades oförändrad. Detta blev även Kungl. Maj:ts beslut.

79 a § infördes i byggnadsstadgan på byggnadsstyrelsens initiativ och punkt 5 gavs den av byggnadsstyrelsen föreslagna lydelsen, sedan riksdagen i avgivet yttrande (riksdagens skrivelse nr 353/1937) erinrat mot den i propositionen nr 364/1937 föreslagna strängare bestämmelsen att boningshus av trä icke finge uppföras med flera än två våningar. Lämpligheten av den av styrelsen föreslagna bestämmelsen angående våningsantalet för boningshus av trä hade nämligen varit föremål för delade meningar bland myndigheter m. fl., som avgivit utlåtanden över förslaget. Sålunda hade byggnadsnämnden i Göteborg, som ansåg ifrågavarande spørsmål böra lösas genom stadsplanebestämmelser, förordat stadgandets uteslutande och stadsarkitektföreningen hävdade en liknande uppfattning med avseende å den särskilda föreskriften om rätten att inreda vind. Med hänsyn till de önskemål, som uttalats av nyssnämnda byggnadsnämnd och förening, ansåg sig Kungl. Maj:t därför böra ur förslaget utesluta medgivandet att inreda vindsvåning i trähus med två våningar. I propositionen framhölls, att därest möjlighet till sådan inredning ansåges böra beredas, detta lämpligast skedde genom stadsplanebestämmelser. Häremot hade styrelsen i och för sig icke haft något att erinra, då styrelsens strävan gick ut på att i möjligaste mån begränsa vindsinredningar.

Med hänsyn till de vitt skilda förhållanden, som råda inom olika samhällen, fann emellertid riksdagen betänkligheter möta mot att såsom generell regel i nu nämnda hänseende upptaga en så sträng bestämmelse som den i propositionen föreslagna. Byggnadsstyrelsens förslag överensstämde ockå i förevarande hänseende med såväl de föreskrifter, vilka plägat fastställas såsom stadsplanebestämmelser, som det på sin tid inom byggnadsstyrelsen upprättade normalförslaget till provisoriska byggnadsföreskrifter enligt 128 § byggnadsstadgan (S. O. U. 1932:11). Försiktigheten syntes därför riksdagen bjuda, att det allmänna stadgande, som skulle träda i tillämpning i den mån för det enskilda samhället stadsplanebestämmelser i ämnet icke funnos, avfattades enligt byggnadsstyrelsens förslag, vilket som ovan nämnts även blev fallet.

Den begränsning av vindsinredningen i tvåvånings trähus, som sålunda tidigare ansetts lämplig, har givetvis endast kunnat taga sikte på dåvarande förhållanden. Numera har emellertid brandfaran ökat väsentligt på grund av flygets ökade användning i krigföringen och därmed faran för luftangrepp mot hemorten. Detta har även beaktats i skyddsrumslagen av den 1 mars 1940, där stadgandena i 2 § 5 mom. och 7 § helt omöjliggöra uppförande inom luftskyddsort av tvåvånings trähus med över halva vinden avsedd till bostad, då i sådant fall vertikala bärverk, bjälklag över källare samt översta på mur eller därmed likvär-

dig bärverk vilande bjälklag skola utföras brandsäkert. Då man enligt detta lagstadgande även begränsat vindsinredningen i tvåvånings stenhus med något av dessa bjälklag i icke brandsäker konstruktion, förefaller det icke riktigt att i tvåvånings trähus under några omständigheter medgiva större vindsinredning än en tredjedel av vindsytan.

Motionären åberopar, att under förra kristiden en ökad bostadsproduktion åstadkommits genom att i större utsträckning utnyttja vindarna. Styrelsen har även uppmärksammat detta förhållande, vilket styrelsen funnit vara synnerligen betänkligt. År 1917 och närmast följande år antogo sålunda ett antal städer (bl. a. Uppsala, Jönköping, Kalmar, Borås, Västerås och Gävle) provisoriska ändringar i gällande byggnadsordningar för att under rådande bostadsbrist möjliggöra vindsinredning i tvåvånings trähus utöver en tredjedel av vindens yta. I regel förknippades dock dessa provisoriska bestämmelser med villkor om revetering och tillgång till fler än en vindstrappa m. m. Antalet sådana ändringar kan därför beräknas hava blivit väsentligt begränsat på grund av det därigenom fördyrade utförandet av inredningen.

Kungl. Maj:t har även tagit ställning till dessa spörsmål vid behandling av dispensansökningar och i regel endast medgivit vindsinredning för bostadsändamål i tvåvånings trähus till en tredjedel av ytan. I de fall, då olovligen utförd vindsinredning till mer än en tredjedel undantagsvis ansetts böra få bibehållas för längre eller kortare tid, har detta medgivits endast under förutsättning, att ovannämnda vittgående åtgärder i brandskyddshänseende vidtagits, såsom anordnande av flera än en invändig trappa, revetering av byggnadens invändiga vägg- och takytor jämte andra liknande brandskyddsåtgärder, vilka ingalunda varit ägnade att åstadkomma billiga bostadslägenheter. I utlåtanden över dylika ansökningar har byggnadsstyrelsen städse framhållit, att sådana vindslägenheter vore synnerligen olämpliga såsom familjebostäder, att den genom stadsplanebestämmelser allmänt förekommande begränsningen av vindsinredningen till en tredjedel egentligen endast tillkommit för att möjliggöra inredandet av enkelrum å vinden vid byggnadens gavelsidor samt att inredandet av familjebostäder i vindsvåningar alltid ansetts synnerligen olämpligt på grund av brandfaran och utrymningssvårigheterna vid inträffad eldsvåda.

Styrelsen hyser alltjämt denna uppfattning och anser icke den för närvarande på många håll rådande bostadsbristen böra få tagas till intäkt för ett eftersättande av oeftergivliga krav på de boendes säkerhet vid brandfara. Snarare borde i stället uttryckligt förbud införas mot anordnande av familjebostäder på vindarna.

På grund av vad sålunda anförts får styrelsen bestämt avstyrka varje ändring av 79 a § byggnadsstadgan i det av motionären avsedda syftet.

I detta ärendes handläggning har jämväl byråchefen Lovén deltagit.

Stockholm den 24 februari 1942.

RAGNAR HJORTH.

FRITS GRIPE.

II. Öhman.

Statens institut för folkhälsan.

Med skrivelse den 6 februari 1942 har Kungl. Maj:t anbefallt statens institut för folkhälsan att till Eder avgiva utlåtande över en i andra kammaren av herr Hage väckt motion (nr 153) angående viss ändring av byggnadsstadgan.

Motionären ifrågasätter, huruvida icke en uppmjukning av 79 a § i byggnadsstadgan den 20 november 1931 såsom en krisåtgärd borde företagas i syfte att möjliggöra, att vindsutrymmena i vissa boningshus av trä i större utsträckning än som i stadgan medgives finge inredas för bostadsändamål.

Enligt 79 a § 5 byggnadsstadgan får i dylika hus, om särskilda skäl därtill äro, vinden inredas, dock högst till en tredjedel av dess yta. I allmänhet torde icke vindarna i trähus kunna betraktas som lämpade för inredning av bostäder i större utsträckning. De blivande lägenheterna måste vara försedda med tillräckligt stora fönster i erforderligt antal, kunna uppvärmas på ett tillfredsställande sätt samt vara i nödig grad värmeisolerade. Därtill komma önskemålen om en allmänt lämplig planläggning och inredning, tillgång till klosett samt avlopps- och vattenledningar. I regel kommer det därför att röra sig om mycket betydande ombyggnadsarbeten, därest de nya bostäderna skola komma att motsvara hälsovårdsstadgans krav, i all synnerhet som husen med hänsyn till ledningar, anordningar för uppvärmning m. m. i regel endast torde ha beräknats för en mindre byggnadsvolym. Härtill komma de ökade krav, som måste ställas på storleken av trappuppgångar m. m. ur brand- och luftskyddssynpunkt. Säkerligen komma dock på detta sätt provisoriskt inredda bostäder att i många fall även om de formellt fylla hälsovårdsstadgans krav att vara av en avsevärt lägre standard än det genomsnittliga normala bostadsbeståndet på orten i fråga.

Statens institut för folkhälsan vill därtill framhålla, att erfarenheten visat, att av tillfälliga krisförhållanden medgivna undantagsbestämmelser lätt kunna bliva permanenta. Faran härför synes i detta fall tämligen stor med hänsyn till de betydande kapitalinvesteringar, som det här torde röra sig om. Där bostadsbrist råder eller kan befaras uppkomma, torde ingripande från det allmännas sida framför allt böra gå ut på att stimulera tillkomsten av nya byggnader eventuellt av provisorisk art. Statens institut för folkhälsan vill under åberopande av vad sålunda anförts avstyrka ifrågavarande motion.

Tomtebodan den 23 februari 1942.

ERNST ABRAMSON.

Kungl. Socialstyrelsen.

Genom beslut den 6 februari 1942 har Kungl. Maj:t anbefallt socialstyrelsen att till riksdagens andra kammarens andra tillfälliga utskott avgiva yttrande över en inom kammaren väckt motion, nr 153, angående viss ändring av byggnadsstadgan. Med anledning härav får styrelsen anföra följande.

De erfarenheter, som ha gjorts på olika håll under nu rådande bostadsbrist, synas ha givit belägg för önskvärdheten av en utredning om en sådan uppmjukning av byggnadsstadgan, som i motionen förordas. Såvitt styrelsen kan finna, skulle en åtgärd sådan som den här ifrågasatta näppeligen kunna giva anledning till någon vägande erinran ur sociala synpunkter. Det synes likväl, som om det borde tillses, att vissa bostadshygieniska krav i fråga om värme i varje fall uppfylldes beträffande de tillkomna vindslägenheterna. En utredning torde i övrigt väsentligen böra avse frågan om vad som i detta sammanhang måste krävas ur brandskyddssynpunkt. En uppmjukning av de nu gällande bestämmelserna kan tänkas erfordra föreskrifter om särskilda anordningar för brandskydd.

Under hänvisning till vad ovan anförts tillstyrker styrelsen den i motionen begärda utredningen. Utredningen synes böra anförtros åt de inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga för utredning av frågan om regionplanelagstiftningen och översyn av gällande lagstiftning för byggnadsverksamheten.

Stockholm den 26 februari 1942.

KARL J. HÖJER.

ERNST BEXELIUS.
